

Sveriges universitets-
och högskoleförbund
Tryckerigatan 8
111 28 Stockholm

2024-10-17
Dnr SU-850-0047-24
YTTRANDE

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
cc: ulrika.palm@regeringskansliet.se

Yttrande över Statens skolverks redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har valt att svara på remiss av Statens skolverks redovisning av uppdrag om ett nationellt professionsprogram, ert diarienummer U2024/01380.

Övergripande kommentarer

SUHF välkomnar inrättandet av ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Den tydliga struktur för kompetensutveckling och meritering som ett nationellt professionsprogram innebär kan skapa förutsättningar för att på sikt stärka lärarkårens sammantagna undervisningsskicklighet, öka läraryrkets attraktionskraft, stärka skolprofessionernas ställning, stärka banden mellan skolväsende och akademi samt främja undervisning byggd på vetenskaplig grund.

SUHF anser att det är positivt att fortbildningen inom professionsprogrammet i stor utsträckning föreslås bestå av kurser som ges av universitet och högskolor och som vilar på vetenskaplig grund. Att lärosätenas utbildningsbud är en central del i professionsprogrammet underlättar även kvalitetssäkring och stärker programmets legitimitet.

Vidare uppskattar SUHF att redovisningen tydligt påpekar att såväl innehåll som meriteringsnivåer och strukturer behöver utvecklas över tid.

SUHF välkomnar den föreslagna lagändring som träder i kraft 1/1 2025 och som förtydligar att legitimerade lärare och förskollärare inom den verksamhet som huvudmannen har ansvar för *ska* ges möjlighet att delta i sådan kompetensutveckling inom det nationella professionsprogrammet som bidrar till att öka yrkesskickligheten och som kan ligga till grund för beslut om meriteringsnivå.

Synpunkter och kommentarer på förslaget till förordning om nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet (avsnitt 3 i redovisningen)

Vid besvarandet av remissen önskar Utbildningsdepartementet remissinstansernas synpunkter på framför allt förslaget till förordning om nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inom skolväsendet (avsnitt 3 i redovisningen).

Meriteringsnivåerna och deras benämning, (1§)

Enligt Skolverkets förslag skall det nationella meriteringssystemet innehålla tre meriteringsnivåer som ska benämnas meriteringsnivå 1 (erfaren), meriteringsnivå 2 (meriterad) och meriteringsnivå 3 (särskilt meriterad).

SUHF tillstyrker Skolverkets förslag om antal nivåer och deras benämningar.

Villkor för meritering till meriteringsnivå 1, (2§)

Punkt 1:

SUHF tillstyrker att den sökande ska ha legitimation enligt förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.

Punkt 2:

SUHF tillstyrker att den sökande ska vara yrkesverksam på minst halvtid som lärare eller förskollärare inom skolväsendet, samt ha varit yrkesverksam i minst sex år efter den behörighetsgivande examen.

Punkt 3:

SUHF tillstyrker också det som skrivs i punkt 3 om att en meriterande utbildning på 15 högskolepoäng ska ha genomgåts efter det att den sökande har avlagt behörighetsgivande examen.

I punkt 3 står också att Skolverket planerar att i föreskrifter ange inom vilka huvudområden som studierna ska genomföras inom för att ligga till grund för meritering. SUHF:s synpunkter på dessa föreskrifter redovisas i kommentarerna om 6§ nedan.

Villkor för meritering till meriteringsnivå 2, (3§)

Punkt 1:

SUHF tillstyrker att den sökande ska ha meriteringsnivå 1 och vara yrkesverksam på minst halvtid som lärare eller förskollärare inom skolväsendet.

Punkt 2:

I punkt 2 föreslår Skolverket att den sökande efter sin behörighetsgivande examen ska ha genomgått meriterande utbildning om 60 högskolepoäng på grundnivå eller avancerad nivå som Skolverket meddelat föreskrifter om enligt 6 §, varav minst 30 högskolepoäng på avancerad nivå.

SUHF är i grunden positivt till att tyngdpunkten för meriteringsnivå 2 ligger på akademiska studier, men ser samtidigt att vissa oklarheter behöver redas ut för att syftena med professionsprogrammet ska uppfyllas.

Som Skolverket påpekar i redovisningen (sid 79) finns det behöriga lärare och förskollärare som inte är behöriga för studier på avancerad nivå, vilket medför en högre tröskel in i meriteringssystemet. Det finns

också lärare och förskollärare för vilka det inte räcker med de 60 högskolepoäng som krävs för meriteringsnivå 2 för att uppnå behörighet till forskarstudier. Skolverket menar därför att möjligheterna för förskollärare, lärare och rektorer att studera på avancerad nivå behöver utredas vidare.

SUHF instämmer i behovet av en sådan utredning och välkomnar att universitets- och högskolesektorn involveras i planeringen och genomförandet av densamma. Utredningen bör bland annat syfta till att precisera hur olika lärare, förskollärare och rektorer kan koppla deltagandet i det nationella professionsprogrammet till akademisk meritering i form av magisterexamen eller masterexamen.

SUHF instämmer också i det som skrivs på sidan 93 i redovisningen att frågan om yrkeslärares behov av fortbildning behöver utredas vidare, både vad gäller möjlighet till branschspecifik kompetens och möjlighet att via magister/masterutbildning kunna bli behörig till forskarutbildning.

Skolverket planerar att i föreskrifter ange inom vilka huvudområden som studierna ska genomföras för att ligga till grund för meritering. SUHF:s synpunkter på dessa föreskrifter redovisas i kommentarerna om 6§ nedan.

Punkt 3:

SUHF tillstyrker det som skrivs i punkt 3 om att den sökande ska ha genomfört Skolverkets meriterande uppdragsutbildning om 7,5 högskolepoäng och att denna ska få räknas in som en del av den meriterande utbildning som avses i punkt 2.

SUHF tillstyrker också förslaget om att den som har deltagit i praktisknära forskning, i stället för vad som anges i första stycket i punkt 2, ska ha fullgjort 52,5 högskolepoäng varav minst 30 högskolepoäng på avancerad nivå. SUHF menar dock att det krävs ökad klarhet i vad som ska avses med att ha medverkat i praktisknära forskning. Detta utvecklas i kommentarerna till 6§ nedan.

Villkor för meritering till meriteringsnivå 3, 4§

SUHF tillstyrker förslagen i 4§.

Bemyndigande, 6§

Den föreslagna paragrafen ger Skolverket ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om vad som krävs för att utbildning eller praktisknära forskning ska anses vara meriterande.

När det gäller meriterande utbildning planerar Skolverket enligt redovisningen att i föreskrifterna ange inom vilka huvudområden som studierna ska bedrivas för att ligga till grund för meritering. På olika ställen i redovisningen ges också preliminära exempel på sådana huvudområden. För lärare och förskollärare föreslås didaktik (inklusive ämnesdidaktik), barn- och ungdomsvetenskap, kognitionsvetenskap, pedagogik (inklusive specialpedagogik), pedagogiskt arbete och pedagogisk psykologi ingå, liksom kurser relaterade till undervisningsämnena.

SUHF instämmer i bedömningen att det i föreskrifter eller annan bestämmelse måste preciseras vilka ämnesområden som ska anses meriterande. Däremot vill SUHF påpeka att landets lärosäten kan klassificera till innehållet identiska eller mycket likartade kurser till olika huvudområden. Därför är det av yttersta vikt att alla för professionsprogrammet relevanta huvudområden är inkluderade i de kommande föreskrifterna. I annat fall kommer de olika huvudområdesbenämningarna vid olika lärosäten resultera i att kurser vid ett lärosäte kan inräknas i meriteringen medan identiska kurser vid något annat lärosäte inte kan ingå. Detta skulle betydligt underminera professionsprogrammets legitimitet.

SUHF vill understryka vikten av att Skolverket inkluderar lärosäten i det fortsatta arbetet med föreskrifterna och av att bestämmelserna harmoniserar med lärosätenas tillämpning av huvudområden.

Enligt förslaget till förordning ska deltagande i praktiska forskning kunna ersätta 7,5 högskolepoäng akademiska studier för meritering till nivå 2. I redovisningen förekommer olika exempel på vad som potentiellt skulle kunna bedömas som deltagande i praktiska forskning. På sid 78 skriver Skolverket att det ska krävas aktiv medverkan och medförfattarskap till en *artikel eller rapport*. På sidan 79 står att aktiv medverkan avser medförfattarskap till en *referentgranskad och publicerad artikel*. SUHF vill för det första understryka att publikationer som åberopas måste vara referentgranskade. För det andra behöver innebörden av författarskap och medförfattarskap utredas vidare och tydligt definieras. Den s.k. Vancouver-överenskommelsens definition av författarskap kan tjäna som utgångspunkt i det vidare arbetet med dessa föreskrifter. SUHF vill understryka vikten av att Skolverket inkluderar lärosäten i detta arbete.

Förslag till förordning om ändring av förordning (2011:183) om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem

SUHF tillstyrker ändringen i 3 kap, 2§ där det i första stycket anges att syftet med fortbildningen är att rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion ska utveckla sitt pedagogiska ledarskap så att fortbildningen ska kunna ingå i en magister- eller masterexamen.

Kommentarer på övriga delar av redovisningen

Ramverk för ett nationellt professionsprogram, kap 4

På sid 38 skriver Skolverket att det på längre sikt, när ett större antal lärare och förskollärare har uppnått meriteringsnivå 2 och 3, finns fler möjligheter att koppla meriteringsnivåerna till specifika uppgifter. Skolverket skriver bland annat att meriteringen på sikt skulle kunna utgöra ett villkor för en skolledarbefattning.

SUHF välkomnar att akademisk examen utgör ett villkor för en skolledarbefattning, men menar att frågan om huruvida det specifikt ska krävas en förskolläraryrkesexamen är komplex och behöver utredas vidare med utgångspunkt i aktuell forskning och internationella erfarenheter av sådana villkor. SUHF ser därför positivt på att utredningen "Bättre förutsättningar för rektorerna inom skolväsendet" (Dir 2024:48) bland annat har i uppdrag att analysera och vid behov föreslå vilka särskilda behörighetskrav som ska ställas på den som anställs som rektor.

Struktur för samarbete mellan Skolverket, universitet och högskolor samt yrkeshögskolan, kap 8

I kapitlet skisseras en struktur för samarbete mellan Skolverket och universitet och högskolor.

Skolverket föreslår att det inrättas en nationell arena för samverkan för professionsprogrammet (NASP) för samordning och planering av nya och befintliga högskolekurser inom ramen för det nationella professionsprogrammet. Vidare föreslås att arbetsgrupper bildas för utveckling av nya och befintliga högskolekurser i form av uppdragsutbildningar inom ramen för professionsprogrammet. Enligt förslaget ska arbetsgrupperna sättas samman av SUHF och rapportera till Skolverket och NASP. Redan nu har en sådan arbetsgrupp tillsatts för att utveckla den nya uppdragsutbildningen Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisning (VAK) som är tänkt att vara obligatorisk för meritering på nivå 2 och 3.

I Skolverkets förslag till samarbetsstruktur föreslås också att Skolverkets samarbete med universitet och högskolor i frågor om det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare på sikt ska fastställas och regleras genom överenskommelser mellan Skolverket och berörda universitet och högskolor.

SUHF instämmer i Skolverkets bedömning vad gäller behovet av samverkansstruktur kring professionsprogrammet och kommer i dialog med Skolverket tillse att efterfrågade arenor och grupper utses. SUHF vill samtidigt påpeka att lärosäten är självständiga myndigheter och att NASP därför inte kommer kunna ha en exekutiv roll.

Ramfaktorer, kap 10

SUHF instämmer i det som står i redovisningen om att professionsprogrammet ställer stora och nya krav på resurser vid landets universitet och högskolor (sid 121). SUHF vill understryka att det behövs klarhet i hur professionsprogrammet ska finansieras.

En stor del av kursutbudet inom professionsprogrammet är tänkt att utgöras av lärosätenas ordinarie utbildningsutbud. Detta kan dels innebära att innehållsmässigt nya kurser behöver utvecklas, dels att studieformer och studietakt behöver anpassas för att bättre passa yrkesverksamma förskollärare, lärare och rektorer.

Dessutom är lärarkapaciteten inom universitet och högskolor idag inte dimensionerad och sammansatt för att kunna hantera en sådan väsentligt ökad utbildningsvolym som professionsprogrammet kan komma att innebära. Om inte en resursförstärkning till högskolesektorn sker skulle resurser skulle behöva föras över från andra utbildningsområden inom lärosätena. Detta skulle kunna få omfattande och svåröverblickbara konsekvenser med tanke på omfattningen av den utbildning som kan förväntas behövas för professionsprogrammet.

Den del av professionsprogrammets kompetensutveckling som genomförs som uppdragsutbildningar påverkar förvisso inte lärosätenas takbelopp för utbildning, men med tanke på att studentvolymerna kan förväntas bli förhållandevis stora kan även uppdragsutbildningarna kräva en väsentlig utbyggnad av utbildningskapaciteten på universiteten och högskolorna.

SUHF vill också framhålla att möjligheterna att uppnå målet om fler forskarutbildade i svenskt skolväsende (som är ett av professionsprogrammet syften), stärks om ökade medel för forskarutbildning tillskjuts.

Utöver ovan angivna synpunkter hänvisar vi till vad våra medlemslärosäten anför i sina yttranden.

Enligt uppdrag

Marita Hilliges
Generalsekreterare